

Статус Криму крізь призму громадської думки

*Результати загальнонаціонального соціологічного опитування,
проведеного у рамках проекту «Національний діалог»
(частина 2)*

Ставлення українського суспільства до кримського питання

- В українському суспільстві домінує думка щодо визнання Криму як української території, анексованої Російською Федерацією – такої позиції дотримуються 69% громадян. І лише 14% громадян визначають Крим як територію Російської Федерації. При цьому 8% з них вважають, що включення Криму до складу Російської держави відбулося в цілком законний спосіб, а решта 6% певні, що приєднання Кримського півострова до Росії було нелегальним. Для 10% населення України Крим – це територія, що не належить ані Росії, ані Україні, а ще 8% не змогли чітко визначити своєї позиції щодо статусу Криму.

- Ставлення до Криму, як до анексованої Росією української території, переважає в усіх регіонах України, окрім Донбасу. Так, найбільш підтримуваною ця позиція виявилася на Галичині (90% жителів регіону), Волині (88,5%), м. Києві (86%), на Нижньому Подніпров'ї (82,5%), Центральному регіоні (77%), на Південному Заході (65%), Поліссі (71%) та Поділлі (57,5%). Дещо менше підтримують цю позицію на Слобожанщині (45%), проте там виявилось найбільше тих, хто не міг визначитися з цього питання (20%).

- Істотно відрізняється від решти регіонів України Донбас. Тільки 22% жителів Донбасу сприймають Крим як територію України, що стала об'єктом анексії з боку Російської Федерації. Відносна більшість жителів Донбасу вважає Крим територією Росії, приєднаною до неї в легальний спосіб (29% жителів регіону). На другому місці – сприйняття Криму як території, що не належить ані Україні, ані Росії (25%).

Повернення Криму: нагальність питання

- Більшість жителів України (69%) вважає, що питання про повернення Криму до складу України ставити необхідно, при чому більшість із них (42,5%) вказують на необхідність робити це вже сьогодні, оскільки Крим – анексована територія, на якій проживають українці та татари, що потребують захисту. Ще 27% вважають, що загалом порушувати це питання треба, але не зараз.

- Позиція про невідкладність дискусії і вироблення політики щодо повернення Криму домінує серед населення Галичини (64% жителів регіону), Волині (59%), Нижнього Подніпров'я (49,5%), Центральної України (49%), м. Києва (48%), Полісся (46%), Південного Заходу (46%) та Поділля (39%).

- Інакше бачать ситуацію щодо відновлення українського суверенітету над Кримом жителі Слобожанщини та Причорномор'я. Зокрема, в обох регіонах відносна більшість вважає, що поверненням Криму займатися треба (на Слобожанщині – 49%, у Причорномор'ї – 65%), втім 28% із них на Слобожанщині і 35% – у Причорномор'ї переконані, що порушувати це питання саме зараз не варто.

- Єдиним регіоном в Україні, де більше половини населення не вважає доцільним повертати Крим до складу України взагалі, виявився Донбас: 39% жителів регіону пояснюють це тим, що жителі Криму скористалися своїм правом на самовизначення і ще 16,5% вважають, що Крим завжди був російською територією, яка до складу України у 1954 р. була передана незаконно. Водночас 37% жителів Донбасу підтримують ідею порушувати питання про

повернення Криму: із них 15,5% вважають, що це – нагальне завдання і його треба розв'язувати без жодних відтермінувань, а ще 21,5% думають, що з активним вирішенням цієї проблеми можна почекати.

Крим: в який спосіб повернути республіку до складу України?

- Загальноукраїнська громадська думка щодо способів повернення Криму дещо поділилася між кількома можливими варіантами. Так, найбільша підтримка була надана перспективі повернути Крим в результаті проведення ефективних внутрішніх реформ в Україні, підвищення рівня добробуту, але за це висловилися лише близько чверті населення – 24%. Майже таку ж підтримку населення (21%) отримав сценарій, за якого повернення Криму відбудеться внаслідок погіршення внутрішньополітичної та економічної ситуації в Російській Федерації, тобто без цілеспрямованих на повернення Криму зусиль безпосередньо України. Ще 14% жителів України вважають, що повернути Крим можливо тільки військовим шляхом, за допомогою наступу українських військ, практично стільки ж (13%) підтримують спосіб міжнародного тиску та санкцій Заходу відносно Росії. В цей же час 16% населення України не бачить жодних шляхів повернення Криму.

- Громадська думка різних регіонів має певні відмінності у питанні підтримки тих чи інших методів повернення Криму. Так, на Волині 28% виступають за військовий шлях повернення Автономної Республіки Крим і майже стільки ж – 24% бачать це на шляху реалізації реформ. Жителі Південного Заходу та Поділля єдині у своїй позиції: близько третини жителів обох регіонів вважають, що Крим сам повернеться внаслідок погіршення ситуації в Росії.

- Проведення ефективних реформ в Україні є запорукою відновлення української державності в Криму – така головна думка жителів Центру (28%), Полісся (28%), Нижнього Подніпров'я (26%), Причорномор'я (27%) та Києва (29%).

- У Галичині громадська думка майже порівну поділилася між такими методами повернення Криму як міжнародний тиск та санкції щодо Росії (23%), внутрішні реформи в Україні і підвищення добробуту (22,5%) та сформульоване самим Кримом бажання повернутися до складу України після погіршення політичної та економічної ситуації в Російській Федерації (22%).

- Найбільша частка невизначених була зафіксована на Слобожанщині, де 29% респондентів не змогли сформулювати свою позицію щодо того, які механізми могли б забезпечити повернення Криму. Окрім цього, саме на Харківщині однакову популярність серед місцевого населення має позиція про необхідність успішних реформ (24%) як способу повернути Кримський півострів та думка, що жодним чином повернути Крим не вдасться (24%).

- У питанні конкретних шляхів відновлення суверенітету України в Криму Донбас знову постає регіоном з особливою, відмінною від усіх інших регіонів та України в цілому думкою. Так, 56% жителів Донбасу не бачать жодної можливості повернути Крим до складу України.

Дослідження проведено Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з соціологічною службою «Ukrainian Sociology Service» з 25 грудня 2014 року по 15 січня 2015 року на замовлення Міжнародного центру перспективних досліджень в 11 регіонах України. Всього опитано 4413 респондентів (по 400 в усіх регіонах України, на Закарпатті та Буковині – 401, в Центрі – 402, на Поліссі – 410).

Розробники проекту виокремили 11 історичних регіонів для опитування:

- 1. Волинь (Волинська та Рівненська області);*
- 2. Галичина (Івано-Франківська, Львівська та Тернопільська області);*

3. **Південний захід** (Закарпатська та Чернівецька області);
4. **Поділля** (Вінницька та Хмельницька області);
5. **Полісся** (Житомирська, Київська, Сумська та Чернігівська області);
6. **Центр** (Черкаська, Кіровоградська та Полтавська області);
7. **Слобожанщина** (Харківська область);
8. **Нижнє Подніпров'я** (Дніпропетровська та Запорізька області);
9. **Причорномор'я** (Миколаївська, Одеська та Херсонська області);
10. **Донбас** (Донецька область);
11. **м. Київ**

Опитування в Луганській області та анексованому Криму не проводилось. В опитуванні застосовувалась квотна вибірка, яка за областями, типами поселень, віком та статтю репрезентує населення виділених регіонів України віком від 18 років. Максимальна похибка вибірки по кожному регіону не перевищує 5,0%.

Дослідження профінансовано програмою МАТРА посольства Королівства Нідерландів.